

В. В. Кир'янов

Кембрійський період і кембрійська система, Кембрій

КЕМБРІЙСЬКИЙ ПЕРІОД І КЕМБРІЙСЬКА СИСТЕМА, Кембрій (від лат. Cambria – давня назва Вельсу) – найдавніший період палеозойської ери та відклади, що утворилися в той час (див. *Палеозойська ера і група*). Кембр. період (К. п.) настав 540 млн р. тому, тривав бл. 70 млн р. Виокремлюють ранній, серед. і пізній відділи; міжнар. поділу на яруси немає. Нижню та верхню межі кембрію (К.) встановлено унаслідок вивчення решток і слідів життєдіяльності викоп. організмів та еволюції конодонтів. Відклади К. відомі переважно у Зх. областях України та Зх. Причорномор'ї. Це свідчить про те, що лише у цих р-нах України в К. п. існували мор. умови. На тер. Сх.-Європ. платформи, в межах України, мілковод. мор. басейн у балт. час поширювався на Сх. до меридіана Хмельницького. Низхідні рухи земної кори, що активізувалися в геосинкліналі у 2-й пол. раннього К., зумовили опускання прилеглої частини платформи – Дністров. перикратон. прогину – і виникнення мілковод. мор. басейну. Мор. умови, що супроводжувалися короткочас. регресіями, тривали в цьому регіоні майже до кінця середньокембр. епохи. Остання трансгресія (до меридіана м. Ковель Волин. обл.) відбулася в 1-й пол. пізнього К. Від 2-ї його пол. і до раннього ордовика майже на всій тер. України (можливо, за винятком Галиц.-Малопольс. міogeосинкліналі) існували континент. умови. Кембр. мор. басейни на тер. Зх. України мали епіконтинент. характер із глибинами, що не перевищували 200 м. У межах сучас. УЩ був підвищений слаборозчлен. суходіл. Із раннім К. пов'язують появу та стрімкий розвиток на планеті майже всіх нині існуючих груп скелет. безхребет. організмів. У цей час існувало понад 1,5 тис. їхніх видів: голотурії, карпоїдеї, текоїдеї, археоціати, губки, форамініфери, брахіоподи, гастроподи, пелециподи, наутілоїдеї, остракоди, трилобіти. Вони вели бентон., нектон. і навіть планктон. спосіб життя. Флора була представлена одно- і багатоклітин. зеленими, синьо-зеленими водоростями. З К. пов'язують також перші спроби виходу рослинності на суходіл. Вважається, що на поч. К. тер. України перебувала в межах субтроп. області, що пізніше змінилася на область помір. клімату. Відклади К. відомі на всіх континентах Земної кулі. У більшості регіонів світу переважають вапняк. фації; в Україні відклади К. представлені переважно мор., здебільшого сіробарв. териген. породами. На поверхню виходять лише найдавніші кембр. горизонти в невеликій групі відслонень поблизу с. Китайгород Кам'янець-

Поділ. р-ну Хмельн. обл. На Сх.-Європ. платформі це єдине місце, де відслонюються пограничні верстви докембрію та К. На Сх. Дністров. перикратон. прогину відклади К. залягають на глиб. від 20 м, занурюючись у пд.-зх. напрямку до 3 км у Львів. палеозой. та 3–4 км у Передкарп. прогинах. У цьому ж напрямку зростає заг. потужність відкладів К. унаслідок поступ. нарощування його розрізу молодшими горизонтами системи. У межах Дністров. перикратон. прогину К. с. представлена усіма трьома відділами. За місц. стратигр. схемою її поділяють на балт. (найдавніший нижній К.), бережків. (переважно нижній К.), гутин. (серед. К.), і смолярську (середній–верхній К.) серії заг. потуж. бл. 900 м. Найпоширенішими є відклади нижнього К. потуж. бл. 550 м, обмежені на Сх. лінією Маневичі–Рівне–Теофіполь–Китайгород. У них простежується певна літофац. зональність, істотно відмінна для різних горизонтів нижнього К. У бережків. відкладах спостерігається закономірна зміна літофац. зон від прибереж. дюнних на Пн. Сх. до мор. нерит. на Пд. Зх. Відклади серед. і верх. відділів залягають тут на знач. глибинах і вивчені недостатньо. У Передкарп. прогині ймовірно відомі лише нижньо-кембр. відклади. Однак можна стверджувати, що тут теж є утворення всіх 3-х відділів. Потуж. К. у Передкарп. прогині сягає 1,2 км. Кембр. породи переважно сіро- та зеленобарвні різних відтінків (від майже чорних до світло-сірих) і представлені аргілітами, алевролітами та пісковиками. З відкладами К. с. (переважно в Сибіру) пов'язані родовища нафти та газу, міді, платини, золота, бариту, гіпсів та кам'яної солі.

Рекомендована література

1. Стратиграфія УРСР. Т. 3. Ч. 1. Кембрій; Ч. 2. Ордовик. К., 1972;
2. Стратиграфія. Палеонтологія. Т. 7. Біогеографія палеозоя. Москва, 1976;
3. Геологическая история территории Украины. К., 1993;
4. Кирьянов В. В., Приходько В. Л. Стратиграфия средне-верхнекембрийских отложений севера Днестровского перикратонного прогиба // ГЖ. 1994. № 4–6;
5. Кир'янов В. В. Про кембрійські відклади Більче-Волицької зони Передкарпатського прогину // Там само. 1995. № 3–4.

Бібліографічний опис:

Кембрійський період і кембрійська система, Кембрій / В. В. Кир'янов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-11730>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).